

Social- och hälsovårdsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om inkomstdatasystemet och till vissa lagar som har samband med den

Till finansutskottet

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lag om inkomstdatasystemet och till vissa lagar som har samband med den (RP 134/2017 rd): Ärendet har remitterats till social- och hälsovårdsutskottet för utlåtande till finansutskottet.

Sakkunniga

Utskottet har hört

- lagstiftningsråd Jukka Vanhanen, finansministeriet
- projektchef Arto Leinonen, finansministeriet
- regeringsråd Mika Mänttari, social- och hälsovårdsministeriet
- utvecklingschef Mari Kuuvalo, Pensionsskyddscentralen
- jurist Petri Lemettinen, Folkpensionsanstalten
- vice verkställande direktör Sini Kivihuhta, Ömsesidiga Pensionsförsäkringsbolaget Ilmarinen, företrädar Työeläkevakuuttajat TELA - Arbetspensionsförsäkrarna TELA ry
- jurist Minna Tanska, Finlands Fackförbunds Centralorganisation FFC rf, företrädar även Aka-va ry och Tjänstemannacentralorganisationen STTK rf.

Skriftligt yttrande har lämnats av

- Finlands näringsliv rf
- Företagarna i Finland rf
- Arbetslöshetsförsäkringsfonden.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Allmänt

Social- och hälsovårdsutskottet förordar att det inkomstregister som avses i propositionen inrättas och anser att dess syften till alla delar kan understödjas. Det är av stor betydelse att vi får en centraliserad databas med information i realtid om löner och förmåner som har betalats ut till en-

Utlåtande ShUU 11/2017 rd

skilda individer. Ett digitalt register som innehåller information i realtid gör det möjligt att slopa manuella arbetsmoment, minska överlappande arbete och ta fram nya tjänster.

Inkomstregistret kommer att ha positiva konsekvenser för inkomstagare, arbetsgivare, företag och den offentliga förvaltningen. Det handlar i första hand om minskad administrativ börda för arbetsgivare och myndigheter när registret börjar användas. Arbetsgivarna har stor nytta av att de många olika slags anmälningar som i dag ska lämnas in till både skattemyndigheter och socialförsäkringsinstitutioner ersätts med en enda anmälan. Inkomstregistret gör det möjligt att effektivisera och försnabba informationsutbytet mellan de olika aktörerna, vilket medför kostnadsbesparingar och synergieffekter och dessutom underlättar bekämpningen av svart ekonomi.

Ur medborgarnas synvinkel är det viktigt att inkomstregistret gör det möjligt att med hjälp av e-tjänster följa sina egna inkomstuppgifter och kontrollera att arbetsgivaren har fullgjort sin anmälningsskyldighet. Samtidigt blir det också lättare att sköta ärenden som gäller social trygghet. Integritetsskyddet förbättras för den som ansöker om förmåner, eftersom antalet bilagor och utredningar som behövs för ansökan minskar när beslutsfattaren får uppdaterade inkomstuppgifter automatiskt via inkomstregistret. Också avgörandena kommer då snabbare.

Inkomstregistrets datainnehåll

Reformen sker stegvis, vilket är motiverat för att försäkra sig om att allt fungerar. Det föreslås att lagen för löneinkomsternas del ska tillämpas från ingången av 2019. Då börjar Skatteförvaltningen, pensionsanstalterna, Pensionsskyddscentralen, Folkpensionsanstalten och Arbetslöshetsförsäkringsfonden använda inkomstregistret. Pensioner och sociala förmåner ska anmälas till registret från och med ingången av 2020, då registret börjar användas av andra aktörer. Till registret anmäls tills vidare inte bland annat dividend- och ränteinkomster och inte heller hyresinkomster eller företagarkinomster.

Utskottet understryker att lagen om inkomstdatasystemet inte utvidgar de nuvarande anmälningsskyldigheterna för arbetsgivare och andra som betalar ut löner och prestationer och inte heller de olika aktörernas rätt till information. Dessa bestäms fortfarande utifrån annan lagstiftning.

De uppgifter som ska föras in i registret indelas enligt lagförslaget i uppgifter som ska lämnas regelbundet, dvs. obligatoriska uppgifter (6 §), och i kompletterande uppgifter, som lämnas frivilligt (7 §). Syftet med att inrätta inkomstregistret har varit att de uppgifter som överförs till registret ska vara samma uppgifter som företagen har i löneadministrationens system. Uppgifterna ska överföras från dessa i samband med löneutbetalningen. Uppgifter med motsvarande precisionsnivå lämnas i dag genom årsanmälningar separat till skatteförvaltningen, pensionsanstalterna, arbetslöshetsförsäkringsfonden och arbetsolycksfallsförsäkrarna.

De obligatoriska uppgifterna ersätter de nuvarande årsanmälningarna. De kompletterande uppgifterna är i sin tur nödvändiga med tanke på verkställigheten av inkomstagarnas lagfästa sociala förmåner och de inkomstrelaterade klientavgifterna. De kompletterande uppgifterna ersätter i praktiken de nuvarande löneintygen. Det handlar om uppgifter som i dag lämnas på särskild begäran när de behövs för behandlingen av ett förmånsärende.

Utlåtande ShUU 11/2017 rd

Enligt regeringens proposition finns merparten av dessa tilläggsuppgifter tillgängliga i företagens löneadministrativa informationssystem. Enligt uppskattning är 70—80 procent av arbetsgivarna redo att lämna uppgifterna i fråga direkt ur sina lönebetalningssystem. I propositionen har man stannat för att det ska vara frivilligt att lämna uppgifterna, eftersom en del av de små företagen annars skulle orsakas merarbete, åtminstone på kort sikt.

För att minska arbetet för små företag kommer man att koppla samman inkomstregistret med den avgiftsfria tjänsten Palkka.fi, sägs det i propositionsmotiven. Tjänsten samlar automatiskt in de behövliga uppgifterna i samband med lönebetalningen och förmedlar dem direkt till inkomstregistret. Det behövs alltså inte någon separat anmälan till registret. Också tjänstens innehåll utvidgas. Om ett företag inte anlitar en räkenskapsbyrå utan sköter lönebetalningen själv, går det således att göra anmälan på ett enkelt sätt genom att betala lönerna via tjänsten Palkka.fi. Också hushållen kan anlita tjänsten.

Om en arbetsgivare registrerar kompletterande uppgifter i inkomstregistret, kan den som beviljar en socialförsäkringsförmån fatta förmånsbeslutet utifrån uppgifterna i registret utan att särskilt begära att inkomsttagaren skaffar uppgifterna av arbetsgivaren. Skyldigheten att lämna dessa uppgifter kvarstår. I de fall när en arbetsgivare inte lämnar kompletterande uppgifter till registret är man således också i fortsättningen tvungen att särskilt ta reda på de uppgifter som saknas. Till dessa delar har inte företagen någon nytta av att den administrativa bördan minskar.

Utskottet anser att det är lämpligt att också de kompletterande uppgifterna i framtiden ska finnas i inkomstregistret. Då kan man minska den administrativa bördan för betalare och inkomsttagare och också för dem som använder uppgifterna. Som det sägs i propositionsmotiven är det med tanke på ändamålet med inkomstregistret nödvändigt att föra in dessa uppgifter i registret. Endast på så sätt kan man uppnå det som är en viktig målsättning för införandet av inkomstdatasystemet, nämligen att arbetsgivarna kan fullgöra sin anmälningsskyldighet på en gång.

Registrets potential

Inkomstregistrets datainnehåll bestämmer i hög grad i vilken utsträckning registret kan utnyttjas. Enligt propositionen kan inkomstregisterprojektet ge besparingar på mer än 100 miljoner euro inom företagens och den offentliga sektorns löneadministration samt myndigheternas administrativa arbete. Regeringen bedömer också att man kan spara ca 2—9 miljoner euro per år i förmånsutgifter bland annat genom att oegentligheter och återkrav i anslutning till FPA:s förmåner minskar. Detta kräver ändå att FPA kan få alla de uppgifter man behöver ur registret. En så heltäckande anmälning av uppgifter som möjligt skulle således öka de besparingar som fås genom det nya registret.

Socialförsäkringsavgifterna kan bestämmas utifrån de obligatoriska uppgifterna i inkomstregistret, men bara en liten del av förmånsansökningarna kan avgöras utifrån de uppgifterna. Av de kompletterande uppgifterna är bland annat uppgifterna om tiden för intjänande och tiden i arbete av betydelse för både FPA och arbetslöshetskassorna vid behandlingen av förmånsärenden.

Vid beredningen av reformen har man varit tvungen att försöka hitta en balans mellan dels den administrativa bördan för prestationsbetalarna, dels informationsbehovet hos dem som använder

Utlåtande ShUU 11/2017 rd

uppgifterna. En sak som minskar den administrativa bördan för uppgiftslämnarna är att de kompletterande uppgifterna är frivilliga. Men samma bestämmelse begränsar möjligheterna att utnyttja inkomstregistret fullt ut och att rationalisera verksamheten hos de aktörer som behöver uppgifterna. Möjligheterna att utnyttja inkomstregistret hänger alltså i hög grad samman med de skyldigheter som åläggs prestationsbetalarna. Men man måste också se över de många olika typerna av informationsbehov inom det sociala trygghetssystemet.

Man kan påverka antalet förfrågningar som görs hos arbetsgivarna i framtiden förutom genom frivilliga uppgifter också genom att förenhetliga beräkningsgrunderna för sociala förmåner. Vid social- och hälsovårdsministeriet pågår just nu ett särskilt beredningsarbete där man går igenom socialförsäkringslagstiftningen och utreder möjligheterna att förenhetliga beräkningsgrunderna och de uppgifter som behövs vid behandlingen av förmånsärenden. Det är bra att till exempel de inkomstbegrepp som ligger till grund för de olika förmånerna granskas och att man bedömer möjligheterna att förenhetliga dem åtminstone i de fall när en förmån ersätter ett likadant inkomstbortfall. Utskottet betonar ändå att socialförsäkringssystemet och dess principer också i fortsättningen i första hand måste utgöra den grund utifrån vilken den sociala tryggheten utvecklas. Det handlar bland annat om medborgarnas behov och hur ändamålsenliga de olika delarna av systemet är, inte om andra systemfrämmande behov såsom informationssystemets datainnehåll. Detta måste för sin del utvecklas så att det motsvarar behoven både inom skatteförvaltningen och inom det sociala trygghetssystemet.

Utskottet betonar att ett fungerande inkomstregister i hög grad kan underlätta en samordning i realtid av arbetsinkomster och sociala förmåner i enlighet med den sökandes aktuella livssituation. Registret bidrar då till att svara på de utmaningar inom det sociala trygghetssystemet som har att göra med att formerna för arbete förändras och inkomsterna blir allt mer oregelbundna. Tillgången på information i realtid minskar återkraven av förmåner och kan samtidigt undanröja sysselsättningshinder, när man kan undvika byråkratiska fällor. Registret kan således också bidra till en ökning av den tillgängliga arbetskraften.

Utskottet konstaterar att den potentiella nyttan av registret inte kommer automatiskt. Det krävs utvecklingsarbete från alla aktörer. Möjligheterna att utnyttja registret fullt ut ökar om man utvidgar det obligatoriska datainnehållet i registret och utvecklar informationssystemen och serviceprocesserna hos användarna.

Information

Utskottet vill ytterligare framhålla att både arbetsgivare och medborgare måste få mycket information och rådgivning om det nya systemet och dess egenskaper i samband med att inkomstregistret införs. Tillräckliga resurser bör reserveras för informationen och rådgivningen.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Social- och hälsovårdsutskottet anför

att finansutskottet bör beakta det som sägs ovan.

Utlåtande ShUU 11/2017 rd

Helsingfors 7.11.2017

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Tuula Haatainen sd
medlem Outi Alanko-Kahiluoto gröna
medlem Arja Juvonen saf
medlem Anneli Kiljunen sd
medlem Anne Louhelainen blå
medlem Ulla Parviainen cent
medlem Aino-Kaisa Pekonen vänst
medlem Pekka Puska cent
medlem Sari Raassina saml
medlem Veronica Rehn-Kivi sv
medlem Sari Sarkomaa saml
ersättare Sari Tanus kd.

Sekreterare var

utskottsråd Eila Mäkipää.